

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

En by i Kosova

 Af [Uffe Andersen](#) 18. oktober 2010 • I kategorien [Sprogpolitik](#) •

Peć og Peja

Serbiens Ortodokse Kirke havde i århundreder sit hovedkvarter i [Peć](#) i Kosovo, og byen fik status som 'Serbiens åndelige centrum'. Men efter krigen i 1999 måtte praktisk taget alle serbere – som også andre mindretal – flygte fra byen.

Meget få er vendt tilbage, og spørgsmålet er, om Peć – eller Peja, som den hedder på albansk – nogensinde igen bliver en multietnisk by. Etniske albanere

fra Peja siger, at "alle uskyldige serbere kan frit vende tilbage". Men ifølge nogle af byens muslimer med rødder i Bosnien handler det ikke kun om skyld, og ikke kun om serbere ... hvad jeg af erfaring må give dem ret i.

Dér hvor byen Peć fader ud i enge, træer og bjerge, og hvor floden Bistrica løber ind i en kløft og forsvinder mellem de bjerge, som synes at blive stadig mere stejle og ufremkommelige – dér ligger et otte hundrede år gammelt kompleks af kirker og et kloster. [Pečka Patriaršija](#) – dvs. 'patriarkatet i Peć' som komplekset hedder – var i århundreder hovedkvarter for den Serbiske Ortodokse Kirke.

Det eneste, der høres her uden for klostermuren, er vinden i træerne og fuglenes skratten eller forsigtige tjippen. Intet er at se – udover floden, bjergene og muren, der omgiver klostret. Nå ja, og så pigtråden.

Pigtråd er lagt ud i tætte ringe mellem floden og den jordvej, der løber fra porten, hvor klostrets ejendom begynder, og nogle hundrede meter langs med klostermuren – ned til en gruppe udhuse og indgangsporten til selve klostret. Pigtråden skal beskytte klostret mod angreb fra floden, ligesom *checkpointet* ved adgangsporten til området skal hindre angreb over land.

Siden Nato i '99 rykkede ind i Kosovo, er halvandet hundrede kirker og klostre blevet brændt eller sprængt i luften – så alle vigtigere af slagsen er nu under konstant bevogtning. For at få lov at gå gennem porten og ned ad jordvejen langs den pigtrådsbesatte flod skal man derfor overgive sit pas til italienske soldater i et lille, befæstet vagthus. De konfererer så med lederen af klostret, om man kan få lov at gå ind.

Jeg fik lov – men ingen i klostret var interesseret i at sige noget til en mikrofon. De ville heller ikke have, at der blev optaget inde på selve klosterområdet. Dérinde er ellers en stor have med nogle tydeligvis meget gamle, men velrestaureerede bygninger, som i mange farver er bemalet med bibelske motiver. I haven risler en lille bæk; små broer er bygget over den, musvitter og bogfinker synger energisk deres melodier ... kort sagt: lydbilledet siger 'idyl'. Men det er en idyl, der stammer fra en anden tid.

Klostret var gennem århundreder Serbiens åndelige centrum. Her søgte generationer af konger råd om de væsentligste spørgsmål i staten og i livet – men i dag er klostret lukket inde med sig selv: Kontakten med omverden foregår gennem fremmede soldater, og de gejstlige udtaler sig ikke om noget til nogen.

For Peć-klostret ændrede situationen sig mest *synligt* i 1999 – hvor Nato gennem 2½ måned bombarderede Serbien og tvang landets politi og militær ud af Kosovo. Men faktisk er revolutionen i Peć én, der har fundet sted over århundreder.

Det berømte slag på Kosovo-sletten, hvor de osmanniske tyrkere og en serbisk-ledet hær i 1389 stødte sammen, fandt sted et halvt hundrede kilometer mod øst fra patriarkatet i Peć. Selve slaget blev nærmest uafgjort, men osmannerne havde et imperium i ryggen – og serberne havde givet, hvad de havde i sig. Derfor blev Kosovo og andre dele af Balkan snart indlemmet i det Osmanniske Imperium. Og dermed blev Islam indført i området – som man hører det i muezzinens kald til bøn fra Pećs centrale moské ... som netop de tyrkiske osmanner byggede.

Da tyrkerne kom til Balkan, udgjorde dagens sydlige Serbien, Kosovo og Makedonien den centrale del af det serbiske rige, og i begyndelsen af 1200-tallet havde man derfor lagt Kirkens hovedkvarter, patriarkatet, i Peć.

I perioder med særlig hård undertrykkelse fra osmannerne – specielt efter opstande – udvandrede titusinder af serbere fra Kosovo, flere gange anført af patriarken i Peć.

I 1912 genindtog den serbiske hær Kosovo, men efter 500 års besættelse var serberne i store dele af Kosovo ikke mere i flertal. Det gjaldt især i området

Patriarkatet i Peć er på UNESCOs liste over menneskehedens kulturarv

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk

4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

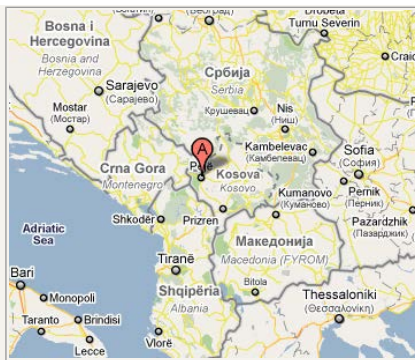
Mere i kategorien 'Sprogpolitik'

Den belgiske sprogrænse – en gordisk knude
 Finsk-ugrisk identitet
 Svensk kamp mod engelsk sprogimperialisme
 Eskimoisk i Fjernøsten

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
 Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
 Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
 Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 Monica Scheuer til Jødiske efternavne
 jane til Jødiske efternavne
 InglêS til Sprogene i Mozambique
 Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?
 Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?
 Henrik Klindt-Jensen til Ded borriñholmska måled

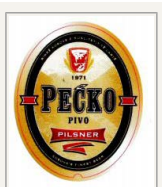
Artikler om

Peja ligger ikke langt fra den albanske grænse

op mod dagens Albanien – hvis grænse ligger 10-15 kilometer vest for Peć. Meget usikre overslag fra før 1. Verdenskrig lyder, at mellem halvdel og helt ned til 1/5 af befolkningen i Peć dengang var serbisk.

Da Peć efter krigen blev del af Jugoslavien, gjorde man alligevel igen *Pećka Patriaršija* til stedet, hvor patriarken for den Serbisk Ortodokse Kirke blev indsat – og det har det været siden. Men i dag virker den status skrøbelig – for kan et sted være 'et folks åndelige centrum', når der praktisk taget ikke mere bor nogen fra det 'folk' på stedet?

Pećko Pivo, serbisk øl fra Peć, er nu ...

Et folks nationale liv udfolder sig som bekendt ikke kun i dets kirker. Derfor er det måske også sigende, at *Pećko pivo* – dvs. øl fra bryggeriet i Peć, som i Jugoslaviens tid var populært over hele landet – ikke mere findes. I dag hedder øllen *Peja* – efter byens albanske navn – og fås normalt ikke uden for Kosovo. Dét er ikke kun betegnende for, at den serbiske og slaviske indflydelse i Kosovo med ét er forsvundet – men også for, at både menneske og erhvervsliv i Kosovo i dag er mere isolerede. Begge dele er resultat af krigen i 90'erne:

... Birra Peja, albansk øl fra Peja

Under Natos angreb på Kosovo fordrev serbiske styrker mange tusinde etniske albanere, og endnu flere 'valgte selv' at

flygte, så at over 800.000 kosovoalbanere i sommeren '99 forlod Kosovo. Efter Natos bombning af Serbien rykkede serbiske tropper ud og Nato ind – og få uger efter var så godt som alle etniske albanere vendt tilbage. Men samtidig blev over 200.000 serbere og andre ikke-albanere fordrevet og flygtede.

Et årti efter krigen i Kosovo er under 20.000 af de ikke-albanske flygtninge vendt tilbage, så at mange områder, der førhen var etnisk blandede, nu er stort set rent albanske. Dét gælder især byerne. Ifølge seneste pålidelige folketælling – Jugoslaviens i 1981 – var de største grupper i Peć omegn dels 80.000 albanere og 8.000 serbere, men også 9.000 *bosnjakker*, dvs. muslimer med rødder i Bosnien. I dag er antallet af bosnjakker næsten halveret, og serberne ... ja, der *bor* skam serbere i Peć, forsikrer kunderne i en barbersalon i byens centrum:

"Det er ikke alle serbere, der er flygtet herfra. Der er en landsby her i nærheden, Goraždevac, hvor der er nogle"

– siger en mand, mens han bladere i avisen. En anden tilføjer:

"Ja, der arbejder da også to eller tre serbere ved kommunen. Der arbejder de og går frit omkring. De serbere, der vil leve og arbejde her, kan frit komme ... dem, der ikke har gjort nogen noget, altså"

– lover han ... men indrømmer:

"Krig er krig, så måske er det sket, at også UÇK har slået nogle civile ihjel" –

– siger den ældre mand med henvisning til den såkaldte 'Kosovos Befrielseshær', [UÇK](#), der fra midt i 90'erne førte væbnet kamp mod serberne i Kosovo ... men han tilføjer:

"... men den slags med at slå børn og kvinder ihjel, at skære ufødte børn ud af gravide, det kunne ingen albaner nogensinde gøre – den slags er det kun serbere, der gør".

– understreger manden, og håndfulden af mest ældre mænd i barberstuen nikker bifaldende.

Jeg har ikke kunnet finde rapporter om, at nogen i Kosovo skulle have skåret ufødte børn ud af deres mødres maver. Måske er det sket – for historien viser, at mennesker er i stand til næsten hvad som helst ... og sådan prøver en kommission i Europarådet for eksempel også at finde ud af, om UÇK-hæren *faktisk* – som der er indiciet for – har solgt organerne fra folk, de kidnappede under og efter Kosovo-krigen.

Om det er sket eller ej, så er det væsentlige i begge tilfælde her, at *dét er de historier, serbere og albanere fortæller om hinanden*.

Og når det er det – ja, så er det svært at forestille sig, at folk fra de to grupper kan tænke sig igen at leve sammen med *de andre*. Og altså svært at tro, at en by som Peć igen kan blive et multietnisk samfund. Eller hvad? Mændene hos barberen fremhæver, at der nogle få huse væk bor et serbisk par:

"Manden er gammel – på min alder – nogle og halvfjerds, vel ... hans kone er her også, og hans ældste søn – og ingen gør dem noget! De kommer og går, og ingen gør dem noget!"

Lige ovre på den anden side af vejen fra barbersalonen ligger en café uden mange gæster. Først da jeg bliver helt alene med ham, der passer caféen, og en af hans venner, bliver de interesseret i at snakke. De vil helst ikke have deres navne frem – så lad os kalde dem Værten og Vennen. De fortæller, at caféen stammer tilbage fra Jugoslaviens tid – sådan som de også selv, som bosnjakker, i en vis forstand gør.

"For krigen kom jeg konstant her og havde mit stambord – dérovre i hjørnet sad jeg. Jeg havde en kæreste,

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	OmniGlot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	Bogstavlyd
juni 2012	Dansk sprognavn
maj 2012	Den danske ordbog
april 2012	Dialekt.dk
marts 2012	dk.kultur.sprog
februar 2012	Korpus.dk
januar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
december 2011	Ordbog over det danske sprog
november 2011	Ordned. Dansk sprog i ordbøger og korpus
oktober 2011	Sproget.dk
september 2011	Svenska Akademien
august 2011	Ë (Schwa.dk)
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	

jeg var ung, gik i gymnasiet ... jeg var en flot fyr – men nu er jeg blevet gammel, tiden går, hvad skal man gøre”

– sukker den godt 40-årige og slår ud med armene, halvt spøgende ... men mener alvorligt, at der er grund til at være nostalgisk:

”Peć er en smuk by – men siden krigen har her været store problemer. For det første er der ingen arbejde – og dét er grundlaget for det hele: uden arbejde har ikke noget at spise eller et sted at bo.

For det andet har de unge ingen steder at få tiden til at gå. Der er nogle kaféer, hvor de kan gå ind og drikke en cappuccino for 50 cent – men det er så også dét – farvel og tak! Og sådan dag ud og dag ind ... dét er Peć”

– siger Vennen, næsten sarkastisk. Og Værten mener, at udover arbejde til alle havde Jugoslavien en måske endnu større fordel:

”I det tidligere Jugoslavien var det nationale spørgsmål ikke noget, man tænkte meget over. Jeg var soldat i 1988, og dér var ikke noget med, at folk var albanere eller bosnere – det var den jugoslaviske hær. Desværre opstod på et tidspunkt sådan en nationalistisk begejstring, hvor folk sagde om sig selv: ’jeg er albaner’, ’jeg er kroat’, ’jeg er sloven’ osv. ... ” -

- beklager Værten. Efter en lang pause siger hans ven til spørgsmålet, om han tror, at der nogensinde vil vende serbere tilbage til Peć:

”De ville vende tilbage i morgen ... hvis de kunne. Og de ville ikke komme tilbage på den måde, som du nok tror – med vold”

- siger Vennen, for han mener, at 'I i Vesten' har en alt for forenklet forestilling om Kosovo:

”Jeg følger de vestlige tv-kanaler – BBC, CNN og så videre – og der hævder de, at problemet er løst, at det står fint til i Kosovo ... men jeg er her selv og véd, at det ikke står fint til.

Det er rigtigt, at albanerne oplevede undertrykkelse fra 1990 til '99 ... men så vendte tingene sig, så at serberne blev endnu mere undertrykte. Og ikke kun serberne, men alle de gamle mindretal: romaer, tyrkere ... Efter Jugoslaviens opløsning står mindretallene ubeskyttede. Hvor meget, Vesten end mener, at det spørgsmål er løst, så er det på ingen måde løst”

– mener Vennen. Heller ikke Værten tror, de flygtede serbere kommer tilbage:

”Der bor en serbisk familie lige her på den anden side af gaden. De kom tilbage for en to-tre år siden og er ældre mennesker – og kun sådan nogle kommer tilbage: folk, der simpelthen ikke har nogen forventninger om, at de skal opnå noget mere her i livet. Dem, der har kunnet, har solgt deres huse her og er rejst herfra for altid. For serbere har ingen bevægelsesfrihed og lever meget isoleret:

Hvordan ’isoleret’? Jo, f.eks.: I gamle dage kunne man snakke serbisk eller albansk eller hvad-man-ville på gaden ... men i dag bryder folk sig ikke om at høre nogen snakke serbisk. Hvis man f.eks. går ind på en café og snakker til dem på serbisk, så kan de helt nægte at svare og at servere for én – selv om de udmærket kan sproget.

Jeg er ikke serber, og det véd folk her i byen – men alligevel er det ikke ønskværdigt, at jeg henvender mig til nogen på serbisk. Så jeg bruger den smule albansk, jeg kan” –

- forklarer Værten .. og at beskrivelsen ikke er helt ved siden af, finder jeg ud af, da jeg i et stræde i byens centrum ser, at man inde på en lille café-beværtning spiller skak ... og går ind.

Stedet har en fire-fem borde med plads til hver fire-fem mennesker. På de fleste af bordene står skakbrætter; to spiller ved hvert bræt, mens resten ser på og kommenterer.

Jeg spørger et par – på serbisk, da jeg ikke kan albansk – om jeg må optage lyden af dem spille skak. Det har de ikke noget imod – men snart begynder værten at udsørge:

”Hvor er du fra? Hvad laver du hér? Har du et pas ... giv mig dét, eller et andet dokument .. ”

Jeg giver ham mit danske pas, som han grundigt bladrer igennem – sammen med et par af gæsterne, der også vil være sikre på, at det nu er rigtigt, hvad jeg siger:

”Vi vil bare vide ... når du taler så godt serbisk, så vil vi jo gerne vide, om du er serber, eller hvad du er”

– siger værten .. ikke undskyldende, men stadig mistænksomt.

”Hvorfor har du fundet på at komme her og optage?”

– spørger han. ”For, at folk i Danmark kan høre, hvordan man lever i Peć”, begynder jeg, men han afbryder sarkastisk:

”Og dét interesserer folk i Danmark – hvordan man lever i Peć? Og betaler serberne dig for det?”

Ved det sidste spørgsmål spørger en af spillerne ved 'mit bord' på albansk – vist nok – hvad dét skal til for og stønner ærgerligt-opgivende. Men værten fortsætter:

”Tag den optager og gå”

– beordrer han.

Mens jeg pakker sammen, spørger han: ”Undrer det dig, at jeg siger til dig om at gå?” ... og det gør det da, eftersom jeg ikke mener, jeg har noget med konflikten i Peć eller Peja at gøre.

Men som han meget smigrende og desværre ikke helt korrekt siger:

”Vi ville ikke have noget imod det, hvis du bare var en fyr fra Danmark – men vi kan ikke lide, at du snakker

marts 2010

februar 2010

januar 2010

december 2009

november 2009

oktober 2009

september 2009

august 2009

juli 2009

juni 2009

maj 2009

april 2009

marts 2009

så godt serbisk".

[Dette indlæg blev sendt i P1s [Europaklip](#) 10. oktober 2009 og kan høres [her](#).]

Uffe Andersen

journalist

Læs også:

1. [Det makedonske spørgsmål](#) Makedoniens flag foran det gigantiske kors (vist nok verdens største) på Vodnobjerget uden for hovedstaden Skopje. (Foto: Uffe Andersen) Det makedonske spørgsmål har naget Balkan og dermed Europa i halvandet...
2. [Er Rumænien et balkanland?](#) Det Osmanniske Imperiums største udstrækning i Europa er en almindelig måde at definere Balkan på (Kort: Cambridge Modern History Atlas, 1912) I Vesteuropa opfatter mange Balkan som 'et uciviliseret sted'...
3. [Rusinerne](#) Rusinerne lever i grænseområderne mellem Slovakiet, Polen, Ukraine og Rumænien. Der er også et rusinsk mindretal i Vojvodina i Serbien og i Slavonien i Kroatien, syd for kortet. Prešov er...
4. [Makedonsk i Grækenland](#) Makedonsk i Grækenlands nordligste provinser. Kortet viser sprogets livskraft (i 1993), ikke dets størrelse i forhold til andre sprog. Rød: sproget tales af alle aldersgrupper, både privat og offentligt. Lyserød/orange:...

Tagget med: Albanien, albansk, Balkan, bosnjak, Europaklip, Jugoslavien, Kosovo, kulturarv, ortodoks, osmanniske rige, religion, Serbien, serbisk, unesco

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.